

Pristupi udomiteljskoj skrbi za djecu u svijetu i čimbenici koji utječu na ishode udomiteljstva

MAJA LAKLIJA*

Studijski centar socijalnog rada
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Pregledni rad

UDK: 364.65-053.2

doi: 10.3935/rsp.v18i3.1020

Zagreb, Hrvatska

Prilmljeno: svibanj 2011.

S aspekta razvojnih potreba, dječjih prava, a u cilju zaštite najboljeg interesa djece, sve se više ističe potreba ranih preventivnih intervencija u biološkoj obitelji, te u slučajevima izdvajanja djeteta, njegovog smještaja u udomiteljsku obitelj. Međutim, kako bi intervencije od strane sustava zaista odgovorile na potrebe udomljenog djeteta, kao i njegove udomiteljske/biološke obitelji, važno je prilikom promišljanja o njihovom razvoju imati informaciju o postojećim trendovima udomiteljske skrbi u svijetu te čimbenicima koji olakšavaju ili otežavaju kvalitetno udomiteljstvo. Sukladno tome, svrha je rada, osim ukazivanja na postojeće trendove udomiteljske skrbi u zemljama različite tradicije i stupnja ekonomskog razvoja, na osnovi u radu prikazanih rezultata istraživanja izdvojiti čimbenike koji su prepoznati kao facilitatori ili inhibitori procesa udomiteljstva, zadržavanja udomitelja u statusu udomitelja te stabilnosti smještaja djeteta. Cilj je rada ukazati na empirijske pokazatelje mogućih smjerova unapređenja skrbi za djecu u udomiteljstvu te osnaživanje udomitelja za obavljanje udomiteljske uloge.

Ključne riječi: udomiteljstvo, djeca, trendovi, čimbenici i ishodi.

UVOD

Društveno-ekonomske promjene te transformacija obitelji doveli su do slabljenja sustava potpore koju je pružala mreža tradicionalne proširene obitelji, krize obitelji kao osnovne jedinice društva i izvora emotivnog povezivanja, brige i socijalizacije djece kao i do promjene u društvenim, gospodarskim, kulturnim i političkim tren-

dovima s ozbiljnim i štetnim posljedicama za obiteljsku stabilnost i skrb o djeci (Olagnero, Meo i Corcoran, 2005.; Böhnke, 2008.). Sukladno tome niti udomiteljstvo kao zamjenska obiteljska skrb ne može se razmatrati izvan političkog, gospodarskog i društvenog konteksta.

Nedostatak istraživanja na području udomiteljstva kao i ometenost razvoja Hr-

---

* Maja Laklija, Pravni fakultet/Faculty of Law, Nazorova 51, 10 000 Zagreb, Hrvatska/Croatia, maja.laklija@pravo.hr

vatske uslijed ratnih zbivanja 1990-ih godina dovelo je do toga da se ono nije razvijalo u skladu s potrebama djeteta kao niti udomiteljskih i bioloških obitelji djeteta. Iako postoji duga tradicija udomiteljstva, javna skrb za djecu u Hrvatskoj ni danas nije utemeljena na nekom jasnom teorijskom modelu, što ima niz reperkusija na praksu pružanja usluga psihosocijalnog rada u ovom području (Ajduković, Kregar i Laklija, 2007.). Uz to, suočeni smo sa sve većim zahtjevima za tzv. rezidualnom socijalnom politikom, smanjivanjem troškova socijalne države, privatizacijom i uvođenjem tržišnih načela u sferu javne skrbi, pa tako i sferu skrbi o djeci (Žganec, 2008.).

Sukladno tome, u tijeku je proces deinstitutionalizacije skrbi za djecu što uključuje kako razvoj suvremenog udomiteljstva, tako i razvoj programa podrške obiteljima kako do izdvajanja djece iz obitelji ne bi niti došlo. Pozornost se danas sve više usmjerava na tzv. ranu prevenciju izdvajanja i na razvoj programa podrške obiteljima iz kojih su djeca izdvojena, a koji bi omogućili da se djeca vrate u obitelji, koje su na odgovarajući način pripremljene za njihov povratak. Premda se trendovi poput decentralizacije ili deinstitutionalizacije poklapaju s najnovijim znanstvenim spoznajama vezanim uz skrb o djeci, ostaje potreba za stalnim provjerama važećih teorijskih perspektiva te potreba za znanstveno utemeljenim unapređenjem rada s djecom izdvojenom iz obitelji, kako u kontekstu promocije prikladnijeg oblika smještaja za djecu s određenim poteškoćama, tako i u kontekstu stručnog rada s djecom u nekom obliku i/ili tipu smještaja (Ajduković, Kregar i Laklija, 2007.).

Znanstvene spoznaje i stručna znanja o razvoju djece, odredbe Konvencije o pravima djeteta, Zaključci i preporuke Odbora za prava djeteta (2004.), zahtjevi i politika Europske unije te niz drugih dokumenata

daju svoj doprinos aktualnoj reformi sustava socijalne skrbi, koja uz promociju udomiteljstva ima za cilj i njegovo znanstveno utemeljeno unapređenje (Ivković i Žižak, 2010.). Smanjivanje broja djece smještene u institucije poticano je pokušajima rekonstruiranja institucionalne skrbi, preporukama za jačanjem preventivnih mjera u cilju ranih intervencija te poticanjem alternativnih oblika skrbi, kao i procesom deinstitutionalizacije (Ajduković, 2004.). Ti poticaji reforme sustava skrbi za djecu, dolaze kako od strane međunarodnih organizacija kao što su UNICEF, Svjetska zdravstvena organizacija, Svjetska banka, tako i od strane sve brojnijih udruga udomitelja. Potreba da se skrb o djeci bez adekvatnog roditeljskog staranja drugačije organizira zapisana je i u Nacionalnom planu aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. godine, kao i u postojećim dokumentima vezanim uz reformu sustava socijalne skrbi i deinstitutionalizaciju kao što je npr. Plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011.-2016. (2018.) (MZSS, 2010.).

Domovi su danas za suvremene standarde skrbi o djeci preveliki i zastarjelog organizacijskog oblika, a broj stručnih suradnika nedovoljan, te je nužna njihova reforma. Kao poželjan omjer smještaja u instituciju i izvan institucije za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi predviđen je omjer 20%:80% (Jelavić i Žic-Grgat, 2005.). Sukladno tome, u cilju daljnje deinstitutionalizacije potrebno je djeci osigurati smještaj u obiteljima udomitelja, čiji se broj i kvaliteta trebaju povećati intenzivnim ulaganjem resursa u području udomiteljstva (Laklija, 2009.; Ivković i Žižak, 2010.), kao i raditi na transformaciji postojećih ustanova u ustanove malog kapaciteta, u cilju uvažavanja i poštovanja dječjih

prava (Jelavić i Žic-Grgat, 2005.; MZSS, 2010.). Također, kada govorimo o skrbi za djecu, uvažavajući rezultate suvremenih istraživanja i primjere dobre prakse u svijetu, nužno je raditi na razvoju specijaliziranog udomiteljstva za najmlađe, za djecu s teškoćama u razvoju te djecu s poteškoćama u ponašanju.

Iz ranije navedenog može se zamijetiti da se skrb za djecu, za koju je postojala nužnost organiziranja skrbi izvan njihovih obitelji, u Hrvatskoj razvijala pod utjecajem burnih socio-političkih događanja te prevladavajućeg vrijednosnog sustava, koji se kretao od skrbi za djecu temeljenoj na načelima milosrđa, preko državnog paternalizma i zaštite djeteta i njegove obitelji, do u novije vrijeme prava djeteta temeljenih na Konvenciji o pravima djeteta, vodeći se institutom zaštite dobrobiti djeteta (Laklija, 2009.) Međutim, kako bi intervencije od strane sustava zaista odgovorile na potrebe udomljenog djeteta kao i udomiteljske obitelji a time i sustava skrbi, važno je prilikom promišljanja o njenom razvoju imati informaciju o pristupima i postojećem ustroju udomiteljske skrbi u svijetu te čimbenicima i intervencijama koji olakšavaju ili otežavaju kvalitetno udomiteljstvo. Upravo će o tim aspektima biti riječi u nastavku rada, kako bi se na osnovi prikazanih rezultata istraživanja ukazalo na neke od mogućih smjernica unapređenja udomiteljske skrbi.

POVIJESNI RAZVOJ PRISTUPA UDOMITELJSKOJ SKRBI

Za razumijevanje je udomiteljstva vrlo važno sagledavanje povijesnog konteksta u kojem se odvijao njegov razvoj. Iako neformalni oblici udomiteljstva datiraju iz razdoblja od prije više tisuća godina, tek u godinama nakon II. svjetskog rata, kako navode Triseliotis, Sellick i Short (1995.),

dolazi do značajnijih pomaka vezanih za udomiteljstvo, kao obiteljskog oblika skrbi za djecu. Prema njima, povijesni pregled istraživanja koja pružaju pregled razvoja pristupanja udomiteljskoj skrbi možemo podijeliti u dva razdoblja: a) razdoblje nakon II. svjetskog rata (1945.-1985.), kada su istraživanja pristupala udomiteljstvu kao dugoročnijem obliku skrbi za djecu i b) razdoblje nakon 1985. godine, kada se na udomiteljstvo gleda više kao na kratkoročno smještavanje djeteta.

Prema Sellick i Short (1995.) do kraja je II. svjetskog rata formalni oblik udomiteljstva bio dugoročan u svojoj osnovi, s nimalo ili vrlo imalo kontakata djeteta s njegovom biološkom obitelji. Nadalje, kako se povijesno gledano, udomiteljstvo oslanjalo na žene (Kelly i Gilligan, 2002.; Pavolini i Ranci, 2008.) njihovim izlaskom na tržište rada aktualizirao se problem regrutacije novih udomitelja (Sheldon, 2004.).

Osamdesetih je godina prošlog stoljeća u fokusu bilo planiranje intervencija koje su trebale omogućiti brz povratak djeteta u njegovu biološku obitelj ili trajan oblik alternativne skrbi. Dok 90-e godine prošlog stoljeća pokazuju trend preispitivanja tih intervencija, koje se u cilju osiguravanja trajnijeg oblika skrbi, nisu libile zakonske mogućnosti lišavanja roditelja prava na roditeljsku skrb, te davanja djeteta na posvojenje, usprkos roditeljskom protivljenju. Nakon 1990-ih naglasak se stavlja na važnost pružanja podrške i partnerstva s biološkom obitelji djeteta nasuprot njihovom isključivanju iz skrbi za djecu (Thornburn, Lewis i Shemmings, 1995.; Thornburn, 2009.).

Sinclair (2005.) ističe da je unazad tri desetak godina došlo do značajnijih promjena na polju udomiteljske skrbi za djecu, odnosno da populacija djece u udomiteljskoj skrbi nije više onakva kakva je bila 80-ih godina prošlog stoljeća kada su djeca

uglavnom u udomiteljsku skrb ulazila zbog siromaštva roditelja ili njihova sukoba sa zakonom. Prema njemu, došlo je do povećanja udjela djece koja ulaze u udomiteljsku skrb zbog iskustva zlostavljanja i zanemarivanja u obitelji, promjena u politici skrbi o djeci bez adekvatne roditeljske skrbi (npr. starija djeca iz domova premještanju se u udomiteljske obitelji) ili specifičnih razvojnih teškoća (Thoburn, 2009.). Nadalje, zamjetno je da broj djece koja danas odrastaju u udomiteljstvu u porastu, gotovo svugdje u svijetu (Sheldon, 2004.; Sinclair, 2005.; Tilbury i Osmond, 2006.). S druge strane, autori ističu da danas vlada stav da institucije (malih kapaciteta) mogu biti prikladne isključivo za kratkotrajan prihvata djeteta (do dva mjeseca) i za pojedine specifične slučajeve u kojima nije moguće osigurati adekvatnu skrb za dijete (adolescenata koji odbijaju smještanje u udomiteljsku obitelj ili smještaj nije izvediv zbog npr. potrebe posebne medicinske skrbi, i sl.). Mijenja se i pogled na ulogu udomitelja, na koje se više ne gleda kao na »roditelje« koji trebaju podići udomljeno dijete već kao na partnere stručnjacima koji rade kako s udomljenim djetetom tako i s njegovom biološkom obitelji (Rutter, 2000.; Barber i Delfabbro, 2004.; Sinclair, 2005.; Thoburn, 2009.). Sve to od njih zahtijeva profesionalniju ulogu, status ali i odgovornost, što vrlo često nije popraćeno odgovarajućom financijskom podrškom, profesionalizacijom njihove uloge kao niti adekvatnom pripremom i edukacijom.

Uslijed promjena koje se događaju u društvu (zapošljavanje žena, skrb o ostarijelim roditeljima i sl.) i udomiteljstvo, kao obiteljski tip skrbi, postaje sve kompleksnije, a time i zahtjevnije (Power i Eheart, 2001.; Pavolini i Ranci, 2008.). Sve to dovodi do trenda da sve veći broj zemalja izvještava o krizi udomiteljstva, tj. »krizi razvoja« koja proizlazi iz prethodnih deset-

ljeća u kojima je taj oblik skrbi bio zanemarivan (Sheldon, 2004.; Sellick, 2011.). Kao rezultat toga broj obitelji koje se bave udomiteljstvom sve je niži, a prisutni su i uznemirujući podaci o mogućem negativnom utjecaju udomitelja na udomljeno dijete (Curtis i sur., 1999.; George, Oudenhoven i Wazir, 2003.; Morgan i Baron, 2011.). Sukladno tome, zamjetan je i manjak udomitelja prikladnih za udomljavanje djece iz pojedinih »specifičnih« kategorija, kao što su: starija djeca, djeca manjinskih etničkih grupa, djeca s teškoćama u razvoju te djeca koja očituju poteškoće u ponašanju. Paralelno s time, s opadanjem broja udomitelja, reducirana je i mogućnost njihovog uparivanja (eng. *matching*), odnosno međusobnog usklađivanja obilježja udomitelja i udomljenog djeteta, u cilju optimaliziranja uvjeta, a time i ishoda udomljavanja (MacLay, Bunce i Purves, 2006.).

SUSTAVI UDOMITELJSKE SKRBI ZA DJECU U EUROPI

U svjetskim okvirima europske zemlje, uz Kanadu i Australiju, imaju najnaprednije sustave skrbi o djeci bez odgovarajućeg roditeljskog staranja, a među njima, kako je poznato, prednjače skandinavske zemlje. Većina zemalja Europske unije ima politiku minimalnog zadržavanja djece u institucijama, osobito najmlađih. Praksa je donekle konzervativnija i lošije razvijena u mediteranskim zemljama Europske unije (Grčka, Portugal), kao i u novim članicama iz istočne Europe (Radočaj, 2005.). U cilju izjednačavanja standarda skrbi Europska komisija je financirala projekt Daphne, u suradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom i Sveučilištem u Birminghamu. Temeljna je preporuka tog projekta da dijete mlađe od tri godine ne smije biti smješteno u instituciju bez svog roditelja/primarnog skrbnika naglašavajući pri tome

važnost razvijanja specijaliziranog udomiteljstva za najmlađe (Radočaj, 2005.).

Istraživanja pokazuju da danas najveći broj djece u institucijama ima svoje obitelji te da razlozi smještaja i boravka u instituciji više imaju veze s obiteljskim siromaštvom i raspoloživosti/dostupnosti institucijskih oblika skrbi, nego s nužnošću izdvajanja (pregled u Ajduković, 2004.). Iako se u većini zemalja kao glavni razlozi izdvajanja djece iz njihovih obitelji spominju zlostavljanje i zanemarivanje, u zemljama središnje i istočne Europe češće se u odnosu na zemlje zapadne Europe uz navedene kao razlozi navode siromaštvo i slabi socio-ekonomski uvjeti obitelji djeteta (George, Oudenhoven i Wazir, 2003.). U razvijenim sustavima skrbi, koji interes djeteta stavljaju na prvo mjesto, potpuno je neprihvatljivo da dijete bude odvojeno od roditelja zbog siromaštva, beskućništva ili nekog tjelesnog invaliditeta, jer u svakoj od tih situacija država ima na raspolaganju mjere kojima se pomaže i djetetu i cijeloj obitelji (Ajduković, 2004.).

Na osnovi ranije navedenog, vidljivo je da udomiteljstvo ne možemo spoznati ukoliko njegovom promatranju ne pristupimo s aspekta kompleksne mreže međusobnog ispreplitanja socijalnih, ekonomskih i političkih odnosa. Sukladno tome, u Europi s obzirom na obilježja javne skrbi za djecu možemo izdvojiti zemlje srednje i istočne Europe, zapadne Europe te nordijske zemlje. One se međusobno razlikuju ne samo u svojim povijesnim i političkim ishodištima i uporištima socijalne politike, pa time i skrbi za djecu bez adekvatne roditeljske skrbi, nego i s obzirom na praktična rješenja različitih aspekata udomiteljske skrbi.

Temeljna obilježja skrbi o djeci u **zemljama srednje i istočne Europe** su: 1) povećana potreba skrbi za djecu izvan obitelji, 2) visok udio djece u dječjim institucijama i 3) slaba tradicija alternativnih

oblika zbrinjavanja djece kao što je udomiteljstvo i domovi obiteljskog tipa (Ajduković, 2004.). U socijalističkim zemljama nakon pada socijalizma 90-ih godina prošlog stoljeća dolazi do sporih promjena vezanih uz postojeće političko i ideološko naslijeđe te institucionaliziranost skrbi, koja se sada postepeno deinstitucionalizira. Praksa postsocijalističkih zemalja pokazuje da dolazi do promjena u gledanju i pristupanju obitelji od strane države koja je do tada na instituciju obitelj gledala kao na neprijatelja i nastojala preuzeti pojedine njene tradicionalne funkcije. Danas nosioci odluka u tim zemljama slijede iskustvo razvijenih zemalja i rade na povećanju broja udomiteljskih obitelji (Herczog, 1997.; Stelmaszuk i Klomink, 1997.). Pomoć u tome im pružaju Svjetska banka, Europska zajednica, UNICEF, Caritas, Save the Children, Open Society Institute, Sida te druge organizacije. Uz Mađarsku i Poljsku (Herczog, 1997.; Stelmaszuk i Klomink, 1997.), dobar primjer uspješnih promjena u tom području je Rumunjska (George, Oudenhoven i Wazir, 2003.).

Glavna obilježja javne skrbi za djecu u **zemljama zapadne Europe** su: 1) relativno mali udio djece smještene u institucijama, 2) dobro razvijeni različiti oblici udomiteljstva, 3) širok raspon ostalih alternativnih oblika zbrinjavanja, 4) kraće vrijeme boravka djeteta u skrbi te 5) viši trend povrata djeteta u njegovu biološku obitelj posebice tijekom prve godine u skrbi (u Velikoj Britaniji je udio povrata djece 42%, a u Njemačkoj 40%) (Thoburn, 2009.). No i među njima postoje razlike, sukladno njihovim socijalnim politikama. Tako u zemljama liberalne demokracije (Velika Britanija, SAD) postoje financijske mogućnosti, ali ne i politike državne podrške udomiteljima (Curtis, Dale i Kendall, 1999.; George, Oudenhoven i Wazir, 2003.). Njihovi argumenti za poticanje posvojenja na-

suprot udomiteljstvu su u tome da država želi izbjeći troškove i preuzimanje odgovornosti za djecu u dugotrajnim oblicima skrbi (George, Oudenhoven i Wazir, 2003.; Sellick, 2011.). Sukladno tome, praksa pokazuje da su najrazvijenije zemlje zapada prepustile obiteljski oblik skrbi, tj. udomiteljstvo, neformalnim mehanizmima u društvu i nezavisnim agencijama u području udomiteljske skrbi, te da je uloga države, u odnosu na njih, zanemariva (Pavolini i Ranci, 2008.; Sellick, 2011.).

Država u socio-demokratskim sustavima socijalne politike tzv. **nordijskim zemljama**, nasuprot tome, ima važnu ulogu u promicanju udomiteljstva te njegovoj profesionalizaciji. Ipak, i one se same sve više suočavaju s političkim i ekonomskim ograničenjima kao što je to slučaj i u liberalno-demokratskim zemljama (George, Oudenhoven i Wazir, 2003.; Kjeldsen i Kjeldsen, 2010.): prelazak udomiteljskih obitelji u obiteljske domove, tj. proces tzv. »re-institucionalizacije« (primjer Švedska) (Hessle i Vinnerljung, 2000.), regrutiranje novih udomiteljskih obitelji te preveniranje prekida smještaja (Thoburn, 2009.).

Kako je ranije istaknuto, udomiteljstvo je važan oblik zbrinjavanja djece koja iz različitih razloga ne mogu živjeti sa svojim roditeljima. Iako je institucionalna skrb još uvijek najčešći oblik izvanobiteljskog zbrinjavanja u većini europskih zemalja, daljnji razvoj ide u smjeru deinstitutionalizacije, restrukturiranja institucionalne skrbi, jačanja preventivnih mjera izdvajanje djece iz bioloških obitelji i razvijanja alternativnih oblika zbrinjavanja. Stoga su i zadaci koje država mora osigurati da bi udomiteljstvo bilo uspješno složeni i višestruki. Oni se mogu na osnovi pregleda literature (Power i Eheart, 2001.; George, Oudenhoven i Wazir, 2003.; Sheldon, 2004.; MacLay, Bunce i Purves, 2006.; Golding, 2010.; Rostill-Brookes i sur., 2011.) podijeliti na:

a) normativne i nadzorne zadatke (direktna odgovornost države da propisima i mjerama štiti najbolji interes djeteta), b) zadatke usmjerene na dijete, c) zadatke usmjerene na udomitelje te d) zadatke usmjerene na biološku obitelj djeteta. Spomenute zadatke u različitim zemljama provode vrlo različite institucije (javne službe, privatne agencije, vjerske organizacije, neprofitne organizacije i slično). Sukladno tome, kako bi se došlo do novih udomiteljskih obitelji, u svijetu se sve više aktivira uloga civilnog sektora i »for-profit« organizacija koje pomažu lokalnim vlastima da regrutiraju nove i zadrže postojeće udomitelje (Sinclair, 2005.; Sellick, 2011.).

ČIMBENICI KOJI UTJEČU NA ISHODE UDOMITELJSTVA

Uspješnost udomiteljstva/pozitivan ishod udomiteljstva kao oblika skrbi može se promatrati iz različitih perspektiva s gledišta sustava zaštite djeteta i uloge stručnjaka koji se bave poslovima udomiteljstva, iz perspektive udomitelja i udomljenog djeteta, kao i brojnih drugih dionika koji utječu na ishode udomiteljstva (partnera udomitelja, njihove biološke djece i proširene obitelji, biološke obitelji udomljenog djeteta, socijalne mreže, sustava socijalne politike itd.).

Efikasnost udomiteljstva najčešće se mjeri objektivnim, kvantitativnim mjerama kao što su duljina smještaja u udomiteljstvu, broj udomljavanja, broj prekida udomiteljstva, broj povrataka djece u njihovu biološku obitelj i stupanj ispunjenja postavljenih ciljeva (Redding, Fried i Britner, 2000.; Sinclair i sur., 2005.; Brown i Campbell, 2007.; Thoburn, 2009.; Bellamy, Gopalan i Traube, 2010.). Iako ovi pokazatelji daju važan doprinos u mjerenju uspješnosti smještavanja djeteta u obitelj udomitelja, iz njih ne možemo zaključiti ništa o funkcio-

niranju i prilagodbi na udomiteljstvo, kako samog djeteta, tako i udomiteljske obitelji. Isto tako, ne možemo dobiti niti sistematizirane informacije o evaluaciji smještavanja djeteta. Pojedini su pokušaji evaluacije djelotvornosti programa udomljavanja koristili, uz ranije spomenute, i neke dodatne pokazatelje koji su ukazivali na promjene u samopoimanju udomljenog djeteta, osjećaju vlastitog identiteta i osobne vrijednosti djeteta (Altshuler i Gleeson, 1999.; Redding, Fried i Britner, 2000.; Brown i Campbell, 2007.; Bellamy, Gopalan i Traube, 2010.; Tarren-Sweeney, 2010.) te školskog uspjeha udomljenog djeteta (Tideman i sur., 2011.). Korišteni su i instrumenti za mjerenje percepcije socijalne podrške, socijalne prilagodbe, razvojne ometenosti, stupnja internaliziranih ili eksternaliziranih bihevioralnih problema, ukupnog zdravlja, stavova o udomiteljstvu, tipovima privrženosti i sl. (Redding, Fried i Britner, 2000.; Bellamy, Gopalan i Traube, 2010.). Ipak, unatoč metodološkim ograničenjima, istraživanja pokazuju da je udomiteljstvo s obzirom na ishode po djecu u udomiteljstvu, uspješan oblik skrbi (Redding, Fried i Britner, 2000.; Brown i Campbell, 2007.).

Uspješnost smještaja, a time i samog procesa, pa i ishoda udomiteljstva, kako pokazuju rezultati različitih istraživanja usko je povezana i ovisi o **kvaliteti provedenog usklađivanja/uparivanja obilježja djeteta i njegovog potencijalnog udomitelja** (*matchinga*) (Triseliotis, Sellick i Short, 1995.; Redding, Fried i Britner, 2000.). Cliffe i Berridge (1991.) utvrdili su da je u više od polovice slučajeva smještavanja djeteta u udomiteljsku obitelj, dijete bilo dano na skrb osobi koja je tada jedina bila u mogućnosti udomiti to dijete. Autori stoga smatraju da nije začuđujuće što praksa u Velikoj Britaniji pokazuje velik broj neuspješnih smještavanja i čestog preseljavanja djeteta iz jednog u drugi oblik skrbi

ili iz jedne udomiteljske obitelji u drugu. Istraživanje je istih autora također ukazalo na povezanost neuspješnog udomljavanja djeteta u obitelj udomitelja s njihovim odustajanjem od daljnjeg bavljenja udomiteljstvom. Nadalje, nalaz Palmera (1996.) na uzorku od 184 djece koja su bila smještena u udomiteljsku obitelj ukazuje na podatak da je uključivanje roditelja djece u planiranje smještaja u udomiteljsku obitelj pozitivno povezano sa stabilnošću smještaja u udomiteljsku obitelj, tj. da dovodi do manje vjerojatnosti prekida smještaja djeteta u udomiteljskoj obitelj. Kufeldt, Armstrong i Dorosh (1996.) idu korak dalje u svom istraživanju promatrajući koliko su često djeca prilikom smještavanja u udomiteljsku obitelj došla u pratnji svojih roditelja, bilo da se radilo u slučajevima kada je postojao ili ne pristanak roditelja na udomljavanje djeteta. Rezultati su pokazali da i u slučajevima gdje nema protivljenja roditelja za smještavanje djeteta u udomiteljsku obitelj, djeca najčešće nisu došla u udomiteljsku obitelj u njihovoj pratnji, što prema autoru ukazuje na veću zastupljenost isključujućeg u odnosu na uključujućeg partnerski model udomiteljstva.

Osim uparivanja (eng. *matchinga*), udomitelji ističu i važnost **posjete djeteta obitelji udomitelja prije samog smještavanja u obitelj** (Barber i Delfabbro, 2004.; Brown i Campbell, 2007.). Barber i Delfabbro (2004.) ističu da je važno ukoliko je to moguće organizirati i pripremiti da su te posjete djeteta udomiteljskoj obitelji provedu u pratnji roditelja, budući da time ono stječe iskustvo kontakta roditelja s udomiteljem što utječe na njegov osjećaj sigurnosti i lakšu prilagodbu.

Europska istraživanja pokazuju da su **djeca koja ulaze u udomiteljski oblik skrbi** najčešće starija djeca koja imaju ozbiljne bihevioralne, emocionalne i psihološke poteškoće (Kelly i Gilligan, 2002.;

Barber i Delfabbro 2004.; MacGregor i sur., 2006.; Bellamy, Gopalan i Traube, 2010.), djeca koja pokazuju visok stupanj psihičkih simptoma, djeca s teškoćama u razvoju (MacGregor i sur., 2006.; Tarren-Sweeney, Hazell i Carr, 2003.), odnosno da većina djece u udomiteljstvu, neovisno o spolu i dobu, iskazuju psihološke poteškoće (Redding, Fried i Britner, 2000.; Barber i Delfabbro 2004.; Oosterman i sur., 2007.; Vostanis i sur., 2008.; Bellamy, Gopalan i Traube, 2010.). Sve to za udomitelje predstavlja poseban izazov u brizi za zadovoljavanje djetetovih specifičnih razvojnih potreba. Neka se djeca zbog specifičnih potreba smještavaju u tzv. specijalizirano/tretmansko ili terapijsko udomiteljstvo koje čini integralni dio sustava skrbi za mentalno zdravlje i dobrobit djeteta u zajednici, jer se pokazalo manje restriktivno i djelotvornije od psihijatrijskog tretmana (Chamberlain, 2003.; Price i sur., 2008.; Bellamy, Gopalan i Traube, 2010.; Tarren-Sweeney, 2010.). Specijalizirano ili tretmansko udomiteljstvo pružaju posebno educirani udomitelji koji tijekom svakodnevne interakcije s udomljenim djetetom primjenjuju brojne tretmanske metode i tehnike rada u cilju odgovora na njegove potrebe (Redding, Fried i Britner, 2000.; Price i sur., 2008.). Međutim, iako istraživanja pokazuju da se razina identificiranih simptoma u dijadi udomitelj-udomljeno dijete kroz tretman smanjuje, rezultatima treba pristupiti s velikim oprezom (Timmer, Sedlar i Urquiza, 2004.). Naime, postoje brojna ograničenja koja proizlaze kako iz objektivnih znanja i vještina udomitelja da pravovremeno i valjano percipiraju očito-vane simptome kod udomljenog djeteta, tako i utjecaja udomitelja na njihovo pojavljivanje i daljnju manifestaciju. Promatrano iz perspektive teorije društvene razmjene (Specht, 1986.), udomitelji neće uvijek biti spremni niti u mogućnosti izdvojati dodat-

no vrijeme i energiju za »problematično« dijete, niti će biti spremni na brojna odricanja i prilagodbu kako stila roditeljstva, tako i postojećih obiteljskih vrijednosti, rituala i sl. (Timmer, Sedlar i Urquiza, 2004.). To će u nekim slučajevima dovesti do prekida udomiteljske skrbi. Međutim, pokazalo se da temeljita procjena, edukacija, podrška i pažnja prilikom smještaja djeteta u obitelj znatno smanjuje rizik i pojavu prekinutih udomljenja (Golding, 2010.; Rostill-Brookes i sur., 2011.).

Kako istraživanja nadalje pokazuju, emocionalne i ponašajne (bihevioralne) poteškoće u funkcioniranju udomljenog djeteta (Vostanis i sur., 2008.; Rostill-Brookes i sur., 2011.) te starija dob djeteta negativno su povezane s uspješnosti udomljavanja djeteta (Timmer, Sedlar i Urquiza, 2004.; Sinclair, 2005.; Rostill-Brookes i sur., 2011.). Tako je vjerojatnije da će smještavanje djece koja su dobro prilagođena, socijalizirana, neagresivna te koja su iskusila akutne (više nego kronične) obiteljske probleme koji su prethodili njihovom izdvajanju ostvariti pozitivnije ishode udomiteljstva, kao i djeca koja su u udomiteljsku obitelj smještena u mlađoj dobi (Sinclair i sur., 2004.).

Prethodno je iskustvo smještavanja djeteta u pojedine oblike skrbi također jedan od značajnih prediktora ishoda udomljavanja pojedinog djeteta (Golding, 2010.; Tarren-Sweeney, 2010.). Djeca s prethodnim negativnim iskustvom, u većem su riziku da će i novo iskustvo udomljavanja imati također negativan ishod (Redding, Fried i Britner, 2000.; Barber i Delfabbro 2004.; Price i sur., 2008.; Rostill-Brookes i sur., 2011.). Za djecu je s takvom povijesti smještavanja pitanje stvaranja odnosa privrženosti od ključne važnosti (Tilbury i Osmond, 2006.). Odnos udomljenog djeteta s udomiteljima i njihovom djecom ima važan utjecaj na osjećaj

zadovoljstva udomljenog djeteta (Redding, Fried i Britner, 2000.; Brown i Campbell, 2007.). Nedostatak topline, loš tretman udomitelja ili njihove biološke obitelji prema djetetu, odnos koji je favorizirajuć u korist pojedinog člana obitelji negativno će utjecati na udomljeno dijete (Brown i Campbell, 2007.; Morgan i Baron, 2011.). Faktori koji također doprinose nestabilnosti smještaja djeteta u udomiteljsku obitelj su iskustvo preseljenja djeteta u drugu školu te veća udaljenost udomiteljske obitelji od biološke obitelji djeteta što utječe na njih na način da se kontakti između njih ne mogu nesmetano odvijati (Barber i Delfabbro 2004.).

Odnos je udomljenog djeteta s njegovom biološkom obitelji također veoma važan. Održavanje veze između djeteta i njegovih bioloških roditelja ima ključno značenje za djetetov daljnji rast i razvoj (Triseliotis, 2010.; Morgan i Baron, 2011.) te o tome treba voditi računa pri izradi individualnog plana promjene za dijete (Redding, Fried i Britner, 2000.). Vrlo je važan kontinuitet i učestalost kontakata s roditeljima, jer je vremenska perspektiva malog djeteta vrlo kratka (Kelly i Gilligan, 2002.). U većini će slučajeva udomiteljstva postojati neki oblik kontakata između djeteta i njegovih bioloških roditelja (Triseliotis, 2010.), što u svakom slučaju, ukoliko je to u najboljem interesu djeteta, treba biti aktivno poticano od strane institucija i agencija koje se bave udomiteljstvom (u slučaju Hrvatske zavoda/centara za socijalnu skrb) te udomitelja. Informacije o djetetu, svim važnim aspektima udomiteljstva, rasporedu posjeta i sl. trebaju svim uključenim stranama biti jasne i definirane individualnim planom promjene za udomljeno dijete. Po pitanju susreta sa svojim biološkim roditeljima, pojedina udomljena djeca verbaliziraju da bi željela vidjeti svoje roditelje češće (Redding, Fried i Britner, 2000.), dok

neka ne žele kontakte sa svojim biološkim roditeljima. Najčešće se tu radi o djeci koja su iskusila teže oblike zlostavljanja i zanemarivanja od strane roditelja. Zadovoljstvo je djeteta njegovim susretima s biološkim roditeljima, kako ukazuju Redding, Fried i Britner (2000.), u većoj mjeri uvjetovano djetetovim većim osjećajem kontrole nad situacijom te zadovoljstvom posjete, nego količinom vremena provedenog u kontaktu s roditeljima. Isti autori po pitanju njihova kontakta s biološkom braćom i sestrama navode da je nezadovoljstvo udomljene djece još veće. U skladu s tim, djeca koja nemaju kontakte sa svojom biološkom obitelji pod većim su rizikom od neplaniranog prekida udomiteljstva, u odnosu na one koji održavaju te kontakte (Salahu-Din i Bollman, 1994.). Nadalje, Fanshel (1975., prema Barber i Delfabbro, 2004.) u svojem istraživanju dolazi do rezultata da je najjači prediktor ponovnog sjedinjenja djeteta s biološkom obitelji upravo varijabla posjete roditelja djetetu u udomiteljsku obitelj.

Smještavanjem u udomiteljsku obitelj dijete se »izvlači« iz njegove prirodne uloge i pozicije u obitelji (Triseliotis, 2010.), što vodi daljnjem raskidanju odnosa s biološkom obitelji. No, kako istraživanja pokazuju, zadovoljstvo bioloških roditelja udomljene djece udomiteljstvom povezano je sa stupnjem uključenosti roditelja u izradu individualnog plana promjene za potrebe udomljenog djeteta, kvalitetom njihova odnosa s udomiteljima i vjerojatnošću za povratak djeteta u njegovu obitelj (Jivancevic, 1999.).

Ishodi su udomiteljstva također vezani i za **obilježja udomitelja i njegove obitelji**. Dob udomitelja također može biti jedan od značajnijih prediktora ishoda udomiteljstva. Samohrani roditelji/udomitelji te stariji parovi (između 45 i 55 godina starosti) dominiraju u grupi uspješnih udomitelja. Sanderson i Crawley (1982.,

prema Redding, Fried i Britner, 2000.) su stoga zaključili da mlađe osobe posvećene obitelji i karijeri nisu prikladni udomitelji. Stupanj obrazovanja udomitelja pokazao se nebitnim za uspješnost u bavljenju udomiteljstvom (Redding, Fried i Britner, 2000.). Hornerovo je istraživanje (1990., prema Redding, Fried i Britner, 2000.) pokazalo da će udomiteljstvo imati bolje ishode ukoliko barem jedan od udomitelja u udomiteljskom paru pokazuje umjereni stupanj anksioznosti, umjereni stupanj introvertiranosti i ekstrovertiranosti, ako se koristi i kognicijom i osjećajima pri donošenju odluka, te pokazuje i unutarnji i vanjski lokus kontrole. Nadalje, Barber i Delfabbro (2004.) ističu da je među obilježjima udomitelja koja su pozitivno vezana za uspješnost smještavanja djeteta neautoritarni stil odgoja, neposесivnost prema djetetu, neprihvatanje uvjerenja da razvoj djeteta ovisi samo o nasljedstvu, spremnost toleriranja teškog ponašanja i lošijeg uspjeha u školi, niži zahtjevi vezani za prakticiranje religioznosti te ženski spol.

Redding, Fried i Britner (2000.) ističu povezanost motivacije udomitelja za udomiteljstvom s njegovom kvalitetom te zaključuju da su snažno motivirani udomitelji uspješniji u svojoj udomiteljskoj ulozi, osobito oko je riječ o motivaciji koja je intrinzična i proizlazi iz osobnih potreba udomitelja. Sukladno tome, njihova je preporuka da prilikom regrutiranja udomitelja osobitu pažnju treba posvetiti istraživanju motivacijske zrelosti, a da je kod onih potencijalnih udomitelja, koji su u djetinjstvu doživjeli roditeljsku deprivaciju, važno utvrditi emocionalne resurse i rezerve za osiguravanje podržavajućeg i njegujućeg odnosa. Nadalje, iz opisa iskustava udomitelja možemo zaključiti da na zadovoljstvo udomitelja njihovom ulogom utječu vidljivi pozitivni pomaci u životu djeteta (Brown i Campbell, 2007.). Financijsku kompenza-

ciju, kao i naučene vještine udomitelji također percipiraju dobrodošlima (Butler i Charles, 1999., prema Brown i Campbell, 2007.). Udomitelji također ističu da je pozitivno iskustvo udomiteljstva ojačalo njihove osobne i obiteljske odnose (Buehler, 2003.).

Iako biološka djeca udomitelja na udomiteljstvo gledaju kao pozitivan i koristan oblik skrbi (Spears i Cross, 2003.), dio njih izražava nezadovoljstvo zbog osjećaja da zauzimaju »drugo mjesto« u očima roditelja, tj. da su iza udomljenog djeteta te da se moraju boriti s njima za roditeljsku pažnju (Twigg, 1994.; Brown i Campbell, 2007.). Nalazi istraživanja pokazuju da biološka djeca udomitelja smatraju da je njihova obitelj »potkopana i bombardirana« mnoštvom aktivnosti, uznemirujućih osjećaja i ponašanja uzrokovanih od strane »uljeza« - udomljenog djeteta (Twigg, 1994.; Redding, Fried i Britner, 2000.; Walf, 2008.), ali također izražavaju lojalnost prema roditeljskoj odluci za pružanjem udomiteljstva (Whiling i Huber, 2007.). Biološka djeca udomitelja iskazivat će veći stupanj zadovoljstva udomljavanjem djeteta, ukoliko imaju osjećaj da im je dana jednaka količina pažnje kao i udomljenom djetetu te ukoliko je njihovo mišljenje uzeto u obzir pri donošenju odluka koje imaju utjecaj na cijelu obitelj (Spears i Cross, 2003.).

Uz karakteristike udomitelja i **obilježja njihove socijalne okoline**, vrlo je važna i potpora mreže usluga dostupnih udomiteljima. Mnogi autori (kao npr. Barber i Delfabbro, 2004.; Thoburn, 2009.) navode da se među obilježjima sustava koja utječu na ishode udomiteljstva i zadovoljstvo udomitelja njihovom ulogom ističu: redovitost kontakata socijalnog radnika s udomiteljem, pružanje udomiteljima potpunih i pravovremenih informacija te njihovo uključivanje u proces planiranja. Jivenjee (1999.) naglašava važnost stava socijalnog

radnika prema posjetima roditelja djetetu u udomiteljskoj obitelji, gdje se vrlo često može zamijetiti raskorak između profesionalnog uvjerenja stručnjaka o važnosti kontakta djeteta s obitelji i napora koje isti ulažu u njegovo facilitiranje. Isto tako, udomitelji sa snažnom mrežom socijalne potpore, osobito kada je ona osigurana od strane grupa za podršku, pokazuju veću razinu zadovoljstva udomiteljstvom od onih koji je nemaju (Redding, Fried i Britner, 2000.; Barber i Delfabbro 2004.; Laklija, 2009.; Morgan i Baron, 2011.). Udomitelji percipiraju grupe za podršku korisnima (Redding, Fried i Britner, 2000.) s obzirom da im one pružaju mogućnost empatiziranja, iznošenja vlastitih osjećaja i briga u krugu osoba koje ih mogu razumjeti, razumijevanje osjećaja drugih, učenje na iskustvima drugih, učenje novih roditeljskih vještina i drugo. Udomitelji koji su uključeni u grupe za podršku, također ističu i njihovu korist za udomljeno dijete.

Uz ranije navedene, i brojne druge kritične informacije i razlozi koje niti socijalni radnik, niti sami udomitelji nisu prepoznali mogu dovesti do prekida udomiteljstva. Prekid udomiteljstva tako može uslijediti zbog: pogrešne procjene sposobnosti ili spremnosti obitelji ili djeteta da uspostave odnos, pojave nepredvidivih okolnosti, nepripremljenosti udomitelja za prihvatanje konkretnog djeteta, pogrešne procjene usklađenosti karakteristika djeteta i udomitelja i slično. U slučaju takvog prekida udomiteljstva, udomitelji mogu osjećati tugu, manjak samopouzdanja, demoraliziranost te krivnju zbog osjećaja vlastite nekompetentnosti, preispitujući se jesu li učinili sve što su mogli. Isto tako, oni mogu osjećati krivnju zbog olakšanja koje osjećaju s odlaskom djeteta iz njihove obitelji (Whiting i Huber, 2007.; Thomson i McArthur, 2009.). S tim osjećajima mogu se nositi na način da usmjeravaju svoju ljutnju na soci-

jalne radnike iz centara za socijalnu skrb, na biološku obitelj djeteta ili na udomljeno dijete.

U ovakvim je slučajevima vrlo korisno provesti tzv. reviziju prekida (Redding, Fried i Britner, 2000.). U takvoj bi se reviziji detaljno razmotrila povijest djetetova života, kao i detalji vezani uz prekinuti smještaj. Revizija ni u kojem slučaju nema svrhu pronalaženja »krivca«, već joj je cilj razumjeti gdje su se pojavile poteškoće te naučiti, iz tih pogrešaka, korisne lekcije za buduće planiranje. Također, može pomoći djelatniku centra za socijalnu skrb da shvati potrebe djeteta i pronađe najbolje načine da na njih odgovori te o tome vodi računa kod eventualnog ponovnog udomljavanja djeteta i procjene usklađenosti obilježja djeteta i udomitelja.

Buehler, Cox i Cuddeback (2003.) vodeći se sistemskom teorijom i perspektivom obiteljskih snaga kao teorijskim okvirom, proveli su istraživanje o čimbenicima koji utječu na ishode udomiteljstva na uzorku od 22 udomitelja. Fokus istraživanja stavili su na osobne i roditeljske potencijale, vještine, obiteljske snage i slabosti udomitelja te njihove obitelji. Podatke su prikupili strukturiranim intervjuom te ih obradili postupkom kvalitativne analize na osnovi koje su ekstrahirali četiri kategorije čimbenika koji utječu na ishode udomiteljstva: (1) nagrade, (2) stresori proizašli iz procesa udomiteljstva, (3) čimbenici koji facilitiraju te (4) čimbenici koji inhibiraju uspješnost udomiteljstva. Ove četiri kategorije čimbenika u nastavku ćemo detaljnije potkrijepiti nalazima istraživanja.

1. Prema rezultatima istraživanja Buehlera, Coxa i Cuddebacka (2003.), nagrade koje su proizašle iz pružanja udomiteljstva, a koje udomitelji najčešće navode su: gledanje kako udomljeno dijete raste i razvija se, osjećaj o mogućnosti utjecanja na njegov život u pogledu osiguravanja kako

novih obogaćujućih iskustava udomljenom djetetu tako i boljih životnih šansi te iskustvo socijalizacije. Te percipirane nagrade ujedno su se pokazale i mogućim inhibitorom frustracije koja proizlazi iz bavljenja udomiteljstvom. Također, udomitelji u kategoriji nagrade navode stvaranje osjećaja životne normalnosti i pripadanja, davanje i primanje ljubavi te osiguravanje sigurnog i njegujućeg okruženja. Razumijevanje percipirane nagrade od strane udomitelja važno je i za sam proces »regrutacije« novih udomitelja, osobito kada su se, kako istraživanja pokazuju, teme kao npr. želja za pomaganjem djeci te davanje veće šanse djetetu za uspjehom u životu, pokazale kao potencijalni motivatori (Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.).

2. U kategoriji stresora udomitelji najčešće, kao najozbiljnije stresore, navode ponašajne i emocionalne probleme udomljenog djeteta (Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.; Whiting i Huber, 2007.; Golding, 2010.; Rostill-Brookes i sur., 2011.). Zatim slijede stresori vezani uz sustav stručne podrške (Bellamy, Gopalan i Traube, 2010.; Rostill-Brookes i sur., 2011.) koji je percipiran kao nekompetentan i neadekvatan te strah od odlaska udomljenog djeteta iz udomiteljske obitelji. Iako pitanje separacije s udomljenim djetetom u većini literature vezane za udomiteljstvo nije istaknuto, Erkutovi nalazi (1991., prema Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.) govore da je izdvajanje djece iz udomiteljskih obitelji popraćeno s vrlo malo informacija upućenih udomiteljima i da bi agencije koje se bave udomiteljstvom trebale izraditi tranzicijski model osjetljiv na separaciju i potrebe udomljenog djeteta, udomitelja i njegove obitelji (Thomson i McArthur, 2009.). Kako istraživanja pokazuju, to je osobito važno u obiteljima gdje udomitelji imaju vlastitu biološku djecu, koja udomljeno dijete s vremenom počinju doživljavati kao vlastitog brata i/ili sestru

te separaciju od njega doživljavaju kao gubitak važnog člana obitelji. Nadalje, to je bitno i u onim obiteljima koje su nedavno doživjele gubitak te su osjetljivije na akumulaciju stresora (Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.). Od stresora udomitelji ističu broj i dob djece u udomiteljstvu, a osobito stresnim navode istovremeno udomljavanje više od dvoje djece predškolske dobi.

3. Čimbenici koji prema Buehler, Cox i Cuddeback (2003.) olakšavaju uspješnost udomiteljstva su: duboki osjećaji i ljubav prema djeci, briga za dobrobit djeteta, religiozna uvjerenja, tolerancija i prihvaćanje djetetovih razlika, fleksibilnost, jasna očekivanja od udomiteljstva, jasno postavljena pravila i dosljednost u odgajanju djece, timski rad, podrška od članova uže obitelji te kvalitetna komunikacija između partnera/supružnika (Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.). Malo se je istraživanja bavilo temom kako partnerske/bračne snage utječu na udomiteljstvo. No, Kriener i Kazmarzek (1994., prema Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.) pokazali su da je udomiteljstvo povezano s porastom bračnih konflikata.

4. Čimbenici koji s druge strane inhibiraju uspješnost udomiteljstva su: preopterećenost udomitelja drugim obvezama koje zahtijevaju dodatan trud i vrijeme, pretjerana ljubav prema udomljenom djetetu, nedovoljna podrška, nekvalitetna komunikacija sa sustavom socijalne skrbi i biološkom obitelji udomitelja (Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.; Golding, 2010.; Triseliotis, 2010.; Rostill-Brookes i sur., 2011.), neiskusnost socijalnih radnika, nedostatak smjernica od strane stručne službe, osjećaj neprihvaćenosti udomitelja kao člana tima te nemogućnost odlaska na godišnji odmor (Whiting i Huber, 2007.). Međutim, usprkos brojnosti stresora, većina udomitelja smatra da je odnos s udomljenim djetetom obogaćujuće iskustvo (Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.; Whiting i Huber, 2007.).

PROCEDURE I INTERVENCIJE U FUNKCIJI UNAPREĐENJA UDOMITELJSKE SKRBI

Institucije koje se bave udomiteljstvom odgovorne su za brojne aspekte smještavanja te za intervencije usmjerene prema udomiteljima i njihovim obiteljima, udomljenom djetetu i njegovoj biološkoj obitelji. Te intervencije uključuju: regrutiranje novih udomitelja, selekciju i edukaciju udomitelja, pružanje brojnih usluga kao što su davanje pravovremenih informacija o udomljenom djetetu i njegovoj obitelji, omogućavanje pristupanja izvorima pomoći udomiteljima prilikom skrbi za dijete, kao i adekvatnu edukaciju i mogućnost konzultacija vezanih uz individualni »tretman« pojedinih djeteta te osnaživanje obitelji i djece (Redding, Fried i Britner, 2000.).

Regrutacija novih udomitelja od velike je važnosti. Oprezna regrutacija motiviranih i kvalificiranih udomitelja, popraćena edukacijom i podrškom, pridonosi razvoju uspješnog udomiteljstva (Rostill-Brookes i sur., 2011.). Međutim, iskustva pokazuju da upravo ta regrutacija zna biti najveća barijera uspješnosti programa udomljavanja, posebice jer potražnja za udomiteljima daleko nadmašuje ponudu (Redding, Fried i Britner, 2000.). Problem ne leži samo u oskudnosti broja obitelji koje bi se željele baviti udomiteljstvom, nego i u nedovoljnoj posvećenosti za to nadležnih ustanova aktivnostima regrutacije, odabira ciljane populacije te osiguravanja zadovoljavajuće razine naknade koja bi zainteresirala potencijalne udomitelje za sve oblike udomiteljstva (Chamberlin, 2003.). Nadalje, udomitelji navode da žele potpune **informacije o djetetovom podrijetlu, njegovoj biološkoj obitelji, životu koji je prethodio udomljavanju**, osobito ako postoji potencijalni rizik za članove obitelji udomitelja. Isto tako, oni žele biti upozoreni na

agresivna i druga ugrožavajuća ponašanja djeteta (npr. samoozljeđivanje, piromanija, poremećaji prehrane, sadizam, kleptomanija, laganje i sl.) te upoznati s informacijom je li dijete optužilo prethodnog udomitelja za zlostavljanje i sl. (Whiling i Huber, 2007.). Međutim, veoma mali broj udomitelja navodi da je primilo pravovremene i potpune informacije ili edukaciju za nošenje s emocionalnim i ponašajnim poteškoćama udomljenog djeteta (Redding, Fried i Britner, 2000.). Udomitelji koji nisu dobili informacije o razvojnim mogućnostima/ograničenjima udomljenog djeteta iskazuju veći stupanj nezadovoljstva udomiteljstvom. Kao razloge oklijevanja stručnjaka pri davanju potpunih informacija udomiteljima, navodi se s jedne strane potreba za udomljavanjem određenog »izazovnijeg« djeteta, a s druge strane njihova objektivna ograničenost u vidu raspoloživih udomitelja (Whiling i Huber, 2007.). To rezultira njihovom zaokupljenošću traženjem udomitelja koji žele udomiti dijete, a ne traženjem onog koji bi sukladno prepoznatim potrebama najbolje odgovarao konkretnom djetetu te ga kao takvog (na osnovi dobivenih informacija) bio spreman udomiti.

Istraživanja su pokazala da **kvaliteta edukacija**, osim što smanjuje broj neuspješnih udomljavanja, povećava broj udomitelja koji se kroz duži period i dalje zadržavaju u ulozi udomitelja (Redding, Fried i Britner, 2000.; Lipscombe i sur., 2003.; Golding, 2010.; Rostill-Brookes i sur., 2011.). Istraživanja nadalje pokazuju, da je edukacija efikasnija kada je provedena u samoj obitelji te kada je osigurana **24-satna podrška i supervizija**, uz klasične edukacije *ex katedra* (Redding, Fried i Britner, 2000.). »Opremanje« udomitelja potrebnim znanjima i vještinama (kao što su komunikacijske vještine, vještine modifikacije ponašanja i sl.) reducira pojavljivanje neodgovarajućih roditeljskih postu-

paka, emocionalnog povlačenja od strane djeteta, poriva da se odbaci dijete, osjećaja udomitelja da je »loš« roditelj te umanjuju osjećaj frustracije i osobne nemoći udomitelja (Lipscombe i sur., 2003.; Ajduković, Kregar i Laklija, 2007.).

Planiranje smještavanja djeteta u obitelj udomitelja je sistematičan, cilju usmjeren i vremenski definiran pristup, koji zahtijeva mnoštvo intervencija prije, za vrijeme i nakon individualnog zbrinjavanja djeteta (Tilbury i Osmond, 2006.; Laklija, 2009.). Važnost planiranja smještavanja ogleđa su u preveniranju nepotrebnih i neefikasnih oblika i ishoda skrbi za konkretno dijete (Barber i Delfabbro, 2004.) No uspješnost udomiteljstva ne ogleđa se u samom činu smještavanja djeteta u udomiteljsku obitelj, već u radu na odnosu djeteta-udomitelj, djeteta-udomitelj-biološka obitelj, u privrženosti, identitetu i osjećaju pripadnosti s ciljem ponovnog sjedinjenja djeteta s njegovom obitelji (Brydon, 2004.; Barber i Delfabbro, 2004.; Tilbury i Osmond, 2006.; Triseliotis, 2010.), kao i u radu u zajednici (Holland, Faulkner i Peres-Del-Aguila, 2005.).

Za zadržavanje udomitelja u udomiteljskoj ulozi važno je **sprječiti sindrom sagorijevanja**, koji najčešće rezultira pojavom simptoma tjelesne, mentalne i emocionalne iscrpljenosti, percepcijom slabijeg osobnog postignuća i osjećajem nekompetencije (Cooper, Dewe i O'Driscoll, 2001.), smanjivanjem djelotvornosti interakcije udomitelja s udomljenim djetetom te općenito smanjenjem kvalitete skrbi (Whiting i sur., 2007.). Sagorijevanje je udomitelja povezano sa zahtjevima udomiteljske uloge (prisutnosti stresora) te s mogućnostima i strategijama udomitelja da se s njima nose. Dodatni problem koji se može javiti kod udomitelja je osjećaj anksioznosti i nesigurnosti, osobito kada je riječ o podjeli odgovornosti u skrbi za dijete s biološkim

roditeljima udomljenog djeteta te službama koje se bave udomiteljstvom (Redding, Fried i Britner, 2000.; Tilbury i Osmond, 2006.). Kako udomitelji nemaju informaciju o tome koliko će dugo dijete ostati u njihovoj obitelji, kao niti što mogu očekivati od djeteta, biološke obitelji djeteta ili stručnjaka, kod njih se može pojaviti oklijevanje, koje onda može rezultirati neprihvatanjem udomljenog djeteta kao člana udomiteljske obitelji te prekidom smještaja (Redding, Fried i Britner, 2000.). Taj se osjećaj nesigurnosti udomitelja može umanjiti informiranjem udomitelja, davanjem podrške te pomoći pri prihvaćanju uloge udomitelja kao proširene obitelji udomljenog djeteta u kojoj se njeguje njegov odnos s biološkim roditeljima.

ZAKLJUČAK I PRIJEDLOZI SMJERNICA ZA DALJNI RAZVOJ UDOMITELJSTVA DJECE

U prethodnim poglavljima izneseni su rezultati nekih istraživanja ne temu udomiteljstva u svijetu. Iako je riječ o rezultatima stranih istraživanja, ona nam daju usporedni okvir za promišljanja o budućim područjima istraživanja i razumijevanje udomiteljstva kod nas. U Hrvatskoj do sada nisu provedena sustavna istraživanja u području udomiteljstva, iako su se neki autori bavili propitivanjem pojedinih njegovih aspekata (npr. Ajduković i Sladović Franz, 2004.; Družić Ljubotina, Kletečki Radović i Jelača, 2005.; Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2005.; Ivković i Žizak, 2010.). Stoga je važno objektivno sagledati vlastitu praksu i politiku sustava socijalne skrbi, kako bi se ispravili propusti i popunile praznine na području skrbi za djecu. Rezultati istraživanja prikazani u ovom radu daju empirijsku podršku aktualnom procesu reforme sustava socijalne skrbi koji je usmjeren i prema

poticanju izvaninstitucionalnih i alternativnih oblika obiteljske skrbi za djecu. Naime, prikazani rezultati istraživanja navode na promišljanje o mogućim smjerovima unapređenja skrbi za djecu u udomiteljstvu u Republici Hrvatskoj u cilju stvaranja jasnijeg modela stručnog djelovanja, evaluiranja procesa udomiteljske skrbi i učinkovitosti poduzetih intervencija, te prije svega zaštite najboljeg interesa djeteta, osnaživanja udomitelja, preveniranja negativnih ishoda i prekida udomiteljske skrbi.

Kako je udomiteljstvo dinamičan proces, u radu prikazani rezultati istraživanja ukazuju na važnost kvalitetno osmišljenih, superviziranih i evaluiranih programa koji kod nas do sada nisu provedeni, a koji obuhvaćaju set različitih aktivnosti i intervencija u različitim fazama procesa udomiteljstva usmjerenih kako na udomljeno dijete, tako i na njegovu biološku i udomiteljsku obitelj. Ukazano je na važnost i nužnost sustavnije integracije različitih područja djelovanja socijalne politike (zdravstvenog sustava, sustava socijalne skrbi, obrazovanja i sl.), kvalitetnog osmišljavanja procesa selekcije i edukacije udomitelja, uparivanja udomitelja i djeteta, pravovremenog informiranja, planiranja njegovog smještavanja, uključivanja djeteta, biološke i udomiteljske obitelji u izradu individualnog plana promjene u cilju zaštite i odgovaranja na potrebe udomljenog djeteta, kao i njihova uključivanja u proces praćenja i evaluiranja ishoda udomiteljstva. Nadalje, istaknute konkretne aktivnosti koje bi trebale biti provedene kako na razini države, tako i pojedinih lokalnih zajednica su: re/definiranje standarda udomiteljske skrbi, promicanje pozitivne slike udomiteljstva, pomoć udomiteljskim i biološkim obiteljima te djetetu u njihovoj prilagodbi na novu situaciju i novu okolinu, otvaranje novih i dostupnih komunikacijskih kanala (kriznog telefona,

mobilnih timova podrške i slično), reorganiziranje institucije u male jedinice skrbi i/ili centre podrške, reguliranje statusa udomitelja u vidu osiguravanja preduvjeta za različite oblike specijaliziranog udomiteljstva i njegove profesionalizacije, regrutiranje novih udomitelja i pomagača koji bi se aktivirali u različitim aktivnostima pružanja podrške udomiteljima, poticanje razvoja grupa za samopomoć, mrežnog socijalnog rada te akcijskih istraživanja u području udomiteljske skrbi. Međutim, da bi se moglo govoriti o ozbiljnijem pristupanju razvoju udomiteljstva u našem kontekstu sustava socijalne skrbi, uz ranije navedeno, nužno je osigurati bolji protok informacija o udomiteljima kroz stvaranje baze udomitelja na nacionalnoj razini te umrežavanje centara, kako bi isti i sami znali u svakom trenutku kojim resursima u svojoj lokalnoj zajednici raspoložuju. Time bi se preveniralo i udomljavanje djeteta u udaljenije krajeve, što je u pravilu dovodilo do reduciranja odnosa djeteta s biološkom obitelji te otežavalo mogućnosti suradnog odnosa svih uključenih strana (stručnjaka, udomitelja, biološke obitelji, te po mogućnosti i djeteta) u izradu individualnog plana promjene. U svakom slučaju, nužno je i zaposliti nove stručnjake kako bi se postigli zacrtani ciljevi reforme javne skrbi za djecu, zaštitila prava djeteta, regrutiralo nove te zadržalo postojeće udomitelje, kao i razviti model stalno dostupne edukacije, podrške i supervizije stručnjaka ali i udomitelja.

LITERATURA

- Ajduković, M. (2004). Pristupi zbrinjavanju djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Europi. *Revija za socijalnu politiku*, 11(3-4), 299-321. doi:10.3935/rsp.v11i3.33
- Ajduković, M. (2005). Udomiteljstvo u Velikoj Britaniji. *Dijete i društvo*, 7(2), 458-463.

- Ajdković, M., Kregar, K., & Laklija M. (2007). Značaj teorije privrženosti za konceptualizaciju javne skrbi za djecu. *Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada*, 14(1), 93-119.
- Ajdković, M., & Sladović Franz, B. (2004). Samoprocjena ponašanja mladih u dječjim domovima i udomiteljskim obiteljima. *Društvena istraživanja*, 13(6), 1031-1054.
- Altshuler, S. J., & Gleeson, J. P. (1999). Completing the evaluation triangle for the next century: Measuring child 'well-being' in family foster care. *Child Welfare*, 78(1), 125-145.
- Barber, J. G., & Delfabbro, P. H. (2004). *Children in foster care*. London: Routledge.
- Bellamy, J., Traube, D., & Gopalan, G. (2010). A national study of the impact of outpatient mental health services for children in long-term foster care, and those adopted from care. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15(4), 467-479. doi: 10.1177/1359104510377720
- Böhnke, P. (2008). Are the poor socially integrated? The link between poverty and social support in different welfare regimes. *Journal of European Social Policy*, 18(2), 133-150. doi: 10.1177/0958928707087590
- Brown, J. D., & Campbell M. (2007). Foster parent perceptions of placement success. *Children and Youth Services Review*, 29(8), 1010-1020. doi: 10.1016/j.childyouth.2007.02.002
- Brydon, K. (2004). Barriers to permanency planning: What the literature suggests? *Children Australia*, 29(3), 16-21.
- Buehler C., Cox M. E., & Cuddeback G. (2003). Foster parents' perceptions of factors that promote or inhibit successful fostering. *Qualitative Social Work*, 2(1), 61-83. doi: 10.1177/1473325003002001281
- Chamberlain, P. (2003). *Treating chronic juvenile offenders: Advances made through the Oregon multidimensional treatment foster care model*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Cliffe, D., & Berridge, D. (1991). *Closing children's homes: An end to residential childcare?* London: National Children's Bureau.
- Cooper, C. L., Dewe, P. J., & O'Driscoll, M. P. (2001). *Organizational stress: A review and critique of theory, research, and applications*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Curtis, P. A., Dale, G. Jr., & Kendall, J. C. (Eds.). (1999). *The foster care crisis: Translating research into policy and practice*. Lincoln, NE: University of Nebraska Press.
- Družić Ljubotina, O., Kletečki Radović, M., & Jelača, N. (2005). Socio-demografska obilježja i iskustva udomiteljskih obitelji. *Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada*, 12(1), 89-107.
- George, S., Van Oudenhoven, N., & Wazir, R. (2003). Foster care beyond the crossroads: Lessons from an international comparative analysis. *Childhood*, 10(3), 343-361. doi: 10.1177/09075682030103006
- Golding, K. (2010). Multi-agency and specialist working to meet the mental health needs of children in care and adopted. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15(4), 573-587. doi: 10.1177/1359104510375933
- Herczog, M. (1997). Hungary. In M. J. Colton & M. Williams (Eds.), *The world of foster care: An international sourcebook on foster family care systems* (pp. 107-119). Farnham: Ashgate Publishing.
- Hessle, S., & Vinnerljung, B. (2000). *Child welfare in Sweden: An overview*. Stockholm: University.
- Holland S., Faulkner, A., & Perez-del-Aguila, R. (2005). Promoting stability and continuity of care for looked after children: A survey and critical review. *Child and Family Social Work*, 10(1), 29-41. doi: 10.1111/j.1365-2206.2004.00339.x
- Ivković, Đ., & Žižak, A. (ur.). (2010). *Udomiteljstvo djece u Hrvatskoj: analiza stanja i prijedlog smjernica*. Zagreb: UNICEF Ured za Hrvatsku.
- Jelavić, M., & Žic-Grgat, B. (2005). Institucionalna skrb o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi i perspektive razvoja skrbi o djeci izvan obitelji. *Dijete i društvo*, 7(2), 297-327.
- Jivanjee, P. (1999). Professional and provider perspectives on family involvement in therapeutic foster care. *Journal of Child and Family Studies*, 8(3), 329-341. doi: 10.1023/A:1022019413822
- Kelly, G., & Gilligan, R. (2002). *Issues in foster care: Policy, practice and research*. London: Jessica Kingsley Publishers.

- Kjeldsen, C. C., & Kjeldsen, M. B. (2010). When family becomes the job: Fostering practice in Denmark. *Adoption & Fostering Journal*, 34(1), 52-64.
- Kletečki Radović, M., & Kregar Orešković, K. (2005). Kvalitativna iskustva udomitelja. *Ljetopis studijskog centra socijalnog rada*, 9(1), 67-88.
- Kufeldt, K., Armstrong, J., & Dorosh, M. (1996). Connection and continuity in foster care. *Adoption and Fostering*, 20(2), 14-20.
- Laklija, M. (2009). *Psihosocijalna obilježja udomitelja i iskustvo udomiteljstva djece* (Doktorska disertacija). Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada.
- Lipscombe, J., Farmer, E., & Moyers S. (2003). Parenting fostered adolescents: Skills i strategies. *Child and Family Social Work*, 8(4), 243-255. doi: 10.1046/j.1365-2206.2003.00294.x
- MacGregor, T. E., Rodger, S., Cummings, A. L., & Leschied, A. W. (2006). The needs of foster parents: A qualitative study of motivation, support and retention. *Qualitative Social Work*, 5(3), 351-368. doi: 10.1177/1473325006067365
- Maclay, F., Bunce, M., & Purves, D. G. (2006). Surviving the system as a foster carer. *Adoption & Fostering*, 30(1), 29-38.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2010). *Plan deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016. (2018.)*. Zagreb: MZSS.
- Morgan, K., & Baron, R. (2011). Challenging behaviour in looked after young people, feelings of parental self-efficacy and psychological well-being in foster carers. *Adoption & Fostering Journal*, 35(1), 18-32.
- Olagnero, M., Meo, A., & Corcoran, M. P. (2005). Social support networks in impoverished European neighbourhoods. *European Societies*, 7(1), 53-79. doi: 10.1080/1461669042000327027
- Oosterman, M., Schuengel, C., Wim Slot, N., Bullens, R., & Doreleijers, T. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 53-76. doi: 10.1016/j.childyouth.2006.07.003
- Palmer, S. E. (1990). Group treatment of foster children to reduce separation conflicts. *Child Welfare*, 69(3), 227-238.
- Pavolini, E., & Ranci, C. (2008). Restructuring the welfare state: Reforms in long-term care in Western European countries. *Journal of European Social Policy*, 18(3), 246-259. doi: 10.1177/0958928708091058
- Power, E. M., & Eheart, B. K. (2001). Crisis in a foster home: The need for a caring community. *Children and Youth Services Review*, 23(9-10), 719-742. doi: 10.1016/S0190-7409(01)00157-8
- Price, J. M., Chamberlain, P., Landsverk, J., Reid, J. B., Leve, L. D., & Laurent, H. (2008). Effects of a foster parent training intervention on placement changes of children in foster care. *Child maltreatment*, 13(1), 64-75. doi: 10.1177/1077559507310612
- Radočaj, T. (2005). Deinstitucionalizaciju treba početi od najmlađih. *Dijete i društvo*, 7(2), 355-369.
- Redding, R. E., Fried, C., & Britner, P. A. (2000). Predictors of placement outcomes in treatment foster care: Implications for foster parent selection and service delivery. *Journal of Child and Family Studies*, 9(4), 425-447. doi: 10.1023/A:1009418809133
- Rostill-Brookes, H., Larkin, M., Toms, A., & Churchman, C. (2011). *A shared experience of fragmentation: Making sense of foster placement breakdown*. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 16(1), 103-127. doi: 10.1177/1359104509352894
- Rutter, M. (2000). Children in substitute care: Some conceptual Considerations and research implications. *Children and Youth Services Review*, 22(9-10), 685-703. doi: 10.1016/S0190-7409(00)00116-X
- Salahu-Din, S. N., & Bollman, S. R. (1994). Identity development and self-esteem of young adolescents in foster care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 11(2), 123-135. doi: 10.1007/BF01875771
- Sellick, C. (2011). Independent fostering providers: Predators or pioneers, partners or procurer? *Adoption & Fostering*, 35(1), 33-43.

- Sheldon, J. (2004). „We need to talk“: A study of working relationships between field social workers and fostering link social workers in Northern Ireland. *Child Care in Practice*, 10(1), 18-36. doi: 10.1080/1357527042000188061
- Sinclair, I. (2005). *Fostering now: Messages from research*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Sinclair, I., Baker, C., Wilson, K., & Gibbs, I. (2004). *Foster children: Where they go and how they get on*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Spears, W., & Cross, M. (2003). How do children who foster perceive fostering? *Adoption and Fostering*, 27(4), 38-45.
- Specht, H. (1986). *Social support, social network, social exchange, and social work practice*. *Social Service Review*, 60(2), 218-240.
- Stelmaszuk, Z. W., & Klominek, W. (1997). Poland. In M. J. Colton & M. Williams (Eds.), *The world of foster care: An international sourcebook on foster family care systems* (pp. 221-236). Farnham: Ashgate Publishing.
- Tarren-Sweeney, M. (2010). Concordance of mental health impairment and service utilization among children in care. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 15(4), 481-495. doi: 10.1177/1359104510376130
- Tarren-Sweeney, M. J., Hazell, P. L., & Carr, V. J. (2003). Are foster parents reliable informants of children's behaviour problems?. *Child: Care, Health & Development*, 30(2), 167-175. doi: 10.1111/j.1365-2214.2003.00407.x
- Thoburn, J. (2009). *Reunification of children in out-of-home care to birth parents or relatives: A synthesis of the evidence on processes, practice and outcomes*. Munchen: Deutsches Jugendinstitut. Available at http://www.dji.de/pkh/expertise_dji_thoburn_reunification.pdf
- Thoburn, J., Lewis, A., & Shemmings, D. (1995). *Paternalism or partnership*. London: Her Majesty's Stationery Office.
- Thomson, L., & McArthur, M. (2009). Who's in our family? An application of the theory of family boundary ambiguity to the experiences of former foster carers. *Adoption & Fostering Journal*, 33(1), 68-79.
- Tideman, E., Vinnerljung, B., Hintze, K., & Isaksson, A. A. (2011). Improving foster children's school achievements Promising results from a Swedish intensive study. *Adoption & Fostering Journal*, 35(1), 44-56.
- Tilbury, C., & Osmond, J. (2006). Permanency planning in foster care: A research review and guidelines for practitioners. *Australian Social Work*, 59(3), 265-280. doi: 10.1080/03124070600833055
- Timmer, S. G., Sedlar, G., & Urquiza, A. J. (2004). Challenging children in kin versus nonkin foster care: Perceived costs and benefits to caregivers. *Child Maltreatment*, 9(3), 251-262. doi: 10.1177/1077559504266998
- Triseliotis, J. (2010). Contact between looked after children and their parents: A level playing field?. *Adoption & Fostering Journal*, 34(3), 59-66.
- Triseliotis, J., Borland, M., & Hill, M. (2000). *Delivering foster care*. London: British Association for Adoption and Fostering.
- Triseliotis, J., Sellick, C., & Short, R. (1995). *Foster care: Theory and practice*. London: Batsford.
- Twigg, R. C. (1994). The unknown soldiers of foster care: Foster care as loss for the foster parents' own children. *Smith College Studies in Social Work*, 64(3), 297-312. doi: 10.1080/00377319409517416
- Vostanis, P., Bassi, G., Meltzer, H., Ford, T., & Godman, R. (2008). Service use by looked after children with behavioural problems: Findings from the England survey. *Adoption & Fostering Journal*, 32(3), 23-32.
- Whiting, J. B., & Huber, P. L. (2007). Significant stress and real rewards: The ecological and ambiguous experiences of foster parents. *Relational Child and Youth Care Practice*, 20(2), 9-20.
- Wolf, K. (2008). Foster care research in Germany: A critical review. *Adoption & Fostering Journal*, 32(2), 19-30.
- Žganec, N. (2008). Socijalna skrb u Hrvatskoj – smjеровi razvoja i reformi. *Revija za socijalnu politiku*, 15(3), 379-393. doi: 10.3935/rsp.v15i3.778

Summary

APPROACHES TO FOSTER CARE OF CHILDREN IN THE WORLD AND FACTORS THAT PROMOTE OR INHIBIT SUCCESSFUL FOSTERING OF A CHILD

Maja Laklija

*Department of Social Work, Faculty of Law, University of Zagreb
Zagreb, Croatia*

In terms of developmental needs, children's rights and protection of the best interests of children, the need for early preventive interventions in the biological family and placing the child in foster families, in case of removing the child from the family, are being more and more emphasized. However, when thinking about their development, it is important to have the information on current trends in foster care in the world and on the factors that promote or inhibit quality foster care in order for those interventions by the system to adequately really respond to the needs of foster children and their foster and biological families. Accordingly, the purpose of this paper, except to point out the current trends in foster care in countries with different traditions and levels of economic developments, is to extract factors that were identified as facilitators or inhibitors of the process of foster care, retention of foster parents in foster care status and stability of the child placement. The aim of this paper is to provide a description of the empirical indicators of possible directions for improving the care for children in foster care, and empowering foster parents in their role.

Keywords: foster care, children, trends, determinants, outcomes.

